

СТАНОВИЩЕ

От проф. д. ик. н. Соня Варадинова Милева-Божанова, СУ „Св. Климент Охридски“

Относно: научната, научно-приложната и професионално-академичната дейност и продукция, представена от участниците в конкурса в обявения в ДВ, бр. 30 от 15.04.2022 г. в конкурс за заемане на академична длъжност ”доцент” по професионално направление ПН 3.8. Икономика (Корпоративна устойчивост и отговорност - на български и английски език).

Кандидат единствен: гл. ас. д-р Марина Димитрова Стефанова

Настоящото становище е изготвено във връзка със Заповед №РД-38-273/06.06.2022 г. на Ректора на СУ "Свети Климент Охридски" за определяне на научно жури и е в съответствие с изискванията на чл. 24 от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), чл. 53 от Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ) и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заеман на академични длъжности в СУ “Св. Климент Охридски”.

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания

Кандидатът е изпълнил изискванията на чл. 26 ал. 1 от ЗРАСРБ, както следва:

По група А, показател 1: Марина Стефанова притежава Диплома № СУ 2016-102 от 30.06.2016 г. за присъдена образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.7 „Администрация и управление“ и научна специалност „Социално управление“ въз основа на дисертационен труд „Фактори за внедряване на корпоративна социална отговорност в български малки и средни предприятия“ (50т.).

По група Б, показател 3: Депозирани са хабилитационен труд – монография с автор Стефанова М. „Отчитане на устойчивостта на предприятията. Екологични, социални и управленски (ESG) аспекти на тяхната дейност“, Обем: 214 стр., Изд. СУ „Св. Климент Охридски“, 2022 и рецензенти: доц. д-р Марселен Йовоган и доц. д-р Атанас Георгиев, ISBN 978-954-9399-73-8. (100 т.)

По група Г кандидатът декларира 210 точки от изискуеми 200. **По показател 5** е представена книга на базата на защитен дисертационен труд - „Корпоративна социална отговорност в българските малки и средни предприятия“, УИ „Св. Климент Охридски“ (ISBN:978-954-9399-57-8) с обем от 234 с., рецензенти проф. д. ик. н. Желю Владимиров и доц. д-р Атанас Георгиев (75 т.). **По показател 6:** Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световно известни бази данни с научна информация са представени 2 публикации, в т.ч. една в съ-авторство и една самостоятелна. За публикацията в съ-авторство е представен разделителен

протокол за 50% участие на авторите. Проверка в базата данни на Скопус и НАЦИД показва, че въпросните публикации са реферирани и индексирани, но са включени като глави от книги (общо 30т.), а не като статии, доклади, реферирани и индексирани в световни бази данни (с общо 45т.). Респективно **по група Г**, вместо 210 т. както декларирани, коректно би било да се признаят 195т. от изискуеми 200т.

По **показател 7** са представени 5 статии и доклади в нереперирани издания с научно рецензиране или редактирани колективни томове (50 т.).

По **показател 10** кандидатът участва с две глави в колективни монографии, една на български и друга на английски. (40т.)

По **група Д, показател 11** по справка от забелязани цитирания са представени доказателства за 3 цитирания¹ (45т.). По **показател 12** са представени доказателства за 1 цитат (10 т.) Общо за група Д – 55 т.

Сумарно, по всички групи А-Д, кандидатът събира точно 400 точки, колкото са изискуемите по закон.

Кандидатът отговаря на всички изисквания по чл. 105 ал. 1 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степни и заеман на академични длъжности в СУ “Св. Климент Охридски”. Назначен е на трудови правоотношения в СУ Св. Кл. Охридски на длъжност „главен асистент“, считано от 09.11.2020 г. (Удостоверение № 155/06.06.2022 г. от отдел Човешки ресурси на СУ).

Въз основа на представеният доказателствен материал може да се направи заключение, че кандидатът гл. ас д-р Марина Стефанова **отговаря на минималните изисквания за заемане на академична длъжност „доцент“** съгласно чл. 2б ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ.

II. Изследователска дейност и резултати

2.1. Оценка на монографичния труд

В обявеният конкурс за „доцент“ кандидатът е единствен участник. Участва с **хабилитационен труд (Група Б, показател № 3)**, публикуван като монография – „Отчитане на устойчивостта на предприятията. Екологични, социални и управленски (ESG) аспекти на тяхната дейност“. В структурно отношение монографията е съставена увод, пет глави, заключение, приложения и библиография. В първите три глави е направен е исторически преглед и развитието на идеята за отчитането на устойчивостта (информационни източници, показатели, оценка). Представен и литературен обзор на световни и национални изследвания. Съдържателната част и резултати от изследването са представени в глава четири. Включва резултати от обработка на вторични данни на годишни отчети за 2017-2018 г. Авторът адаптира методика на Министерството на финансите на холандското правителство за насърчаване и унифициране на корпоративната прозрачност. Използваната методология е комбинация от индивидуални оценъчни карти (172 показатели) за всяко предприятие от извадката и осредняване на резултатите от двама или трима оценители (при разлика от 10% или 12т.). Тези индивидуални оценки са комбинирани със

¹ Към 04.07.2022г. в базата данни на Скопус са регистрирани общо 6 цитата, на главата от книга от 2015 г., която е в съ-авторство.

Стандартът за прозрачност (2018) и въпросник за самооценка в три основни блока въпроси (компания и бизнес модел, политики и резултати, управленски подход) с общо 120т. Прегледа на вторичната информация обхваща периодите 1.08-15.11.2019 г. и 1.03-15.08.2021 г. Извадката включва са общо 67 предприятия с 500+ осигурени лица. Самата работа по точкуване и оценка е резултат от съвместна работа на екип от седем изследователи, което прави трудно разграничаването на личния принос на кандадата.

Не се приемат приносите, както посочени от кандидатът в справка за оригиналните научни приноси, особено тези с теоретичен характер свързани с очертаване, обзор, преглед и други. **Приносите** могат да бъдат обобщени като основно **научно-приложни** и **практико-приложни** и по-конкретно в областта на отчитането на устойчивостта на предприятията в България. Методиката е заимствана, като отчита основните стандарти и принципи за отчитане на устойчивостта, като приложена и тествана в България, обхващайки две последователни години (2017-2018 г.) въз основа на което са направени изводите и заключенията на автора за подобряван отчитането на устойчивостта.

Като критични бележки бих посочила липсата на достатъчна информация за проведените наблюдения, събрана информация и обработка на данни и декларираната за адаптираната от автора методика и по-конкретно контент анализът. SWOT анализът е непълен, като се ограничава основно до силни и слаби страни. Очакванията за принос има пета глава, насочена към подобряването на отчитането на устойчивостта не се оправдават, и се прави препратка към общата теоретична и законодателна рамка, пътна карта за въвеждане на стандарти за отчитане на устойчивостта в ЕС и др.

Независимо от критичните бележки, монографията е представлява сериозно проучване и допълнение към изследванията посветени на отчитането на устойчивостта на предприятията в България за периода 2017-2018г.

2. 2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации

Представени са две публикации, глави от книги, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в Скопус, в т.ч. една в съ-авторство (№6.1) за което е представен разделителен протокол и една самостоятелна (№6.2),(Група Г, показател б).

В публикация под № 6.1 (2015) е очертан общия контекст на корпоративна социална отговорност (КСО) в България, анализирана е изготвената национална стратегия и е направен преглед на политиките и практиките в областта на КСО. Включена е като глава от книга, индексирана в Скопус в частта за Източна Европа.

Публикация под № 6.2 (2021) е глава от книга, посветена на България и предпочитанията на работодателите за КСО в контекста на страните от Източна Европа. Фокусът е върху младежите, търсещи работи и значението на КСО за техния професионален избор за реализация. Публикацията е част от проект.

В група Г, показател 7 „Статии и доклади в нереферирани издания с научно рецензиране“ са представени 5 статии и доклади. От тях 4 са на английски език, в т.ч. доклади от конференции 3, останалите 2 са статии в списания.

Публикация под № 7.1 (2020) е доклад, представен на международна конференция в който се разглежда лидерството като част от устойчивостта на организацията. Включва преглед на някои водещи теоретични модели, които са тествани с извадка на представители на бизнес лидери в условия на пандемия. В резултат са изведени основните характеристики на КСО лидерство.

В публикация под № 7.2 (2019) се изследва организационната промяна през призмата на КСО специалистите. Основния принос е опита да се очертае профила на КСО специалистите в България.

Публикация под № 7.3 (2015) е изцяло теоретична и прави преглед на сътрудничеството на ООН и частния сектор, в т.ч. възможностите на редица международни инициативи за развитие на бизнеса.

Публикация под № 7.4 (2014) е резултат от реализиран проект през 2013 г. посветен на децата и полезността на труда на родителите им. Основния принос е проведено емпирично проучване сред 420 деца, в 12 пилотни компании и оценката чрез стандартизиран въпросник на експерти по човешки ресурси от същите тези пилотни компании. Поради факта, че резултатите в публикацията са част от проект, трудно може да се определи и разграничи личното участие и принос на кандидата.

Публикация под № 7.5 (2013) е доклад, представен на конференция посветен на тенденциите и социалните инвестиции, кампании и социални програми на минните компании в България. Приносите са в оспорването на действащия механизъм за оценка на инвестициите и необходимостта от подобрения в подхода на минните компании към общностите в страната.

В група Г, показател 10 кандидатът участва с две глави в колективни монографии, една на български (№ 10.1) и друга на английски (№10.2).

Публикация под № 10.1 (2017) се наблюдава известно тематично припокриване с докторската дисертация, проведеното емпирично проучване и факторите за внедряване на КСО в МСП.

Публикация с № 10.2 (2019) е глава от книга посветена на конкретен казус - КСО на примера на Овъргаз. Включва теми свързани с теорията за развитието на човешкия капитал, като обект на изследване е конкретна компания и прилаганият модел за отговорен бизнес.

Представените за рецензиран публикации демонстрират последователно наслояване и задълбочаване върху темата за устойчивостта, КСО и развитието в България. Засегнати са и такива въпроси, свързани с профила на специалистите по КСО, специфика в някои отрасли (минна индустрия), лидерството и други. Налице е припокриване, макар и частично с темата на докторската дисертация, което е логично продължение на по-голямата тема за устойчивото управление. *Всички публикации на кандидата са в издания с научно рецензиране или редактирани колективни токове. Не са констатирани нарушения, плагиатство или недостоверност на представените научни данни в представените за оценяване публикации.*

2.3. Цитиране от други автори.

Представената справка за забелязани цитирания потвърждава 15 цитирания в монографии и колективни токове с научно рецензиране, в т.ч. в 7 докторски дисертации, които следва да се редуцират. Приемат се 8 цитирания.

Справката включва още 19 цитиранията в нереферирани списания с научно рецензиране в т.ч. 16 на български. Следва да се редуцират цитиранията в магистърска теза, дисертационен труд (2 цитата). Приемат се 17 цитирания.

Значителна част на цитиранията са на публикация под № 6.1, която е съ-авторство. Справка в Скопус потвърждава 6 цитирания на тази публикация.

2.4. Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката.

Кандидатът е участвал в два изследователски проекти, завършили с научни резултати по програма COST, финансирани от ЕС индиректно свързани с настоящия конкурс за доцент. Първият проект (2018-2021) COST Action 17114 е посветен на търсене на решения за междусекторно неравностойно положение на младите, а вторият е посветен на иновациите за социална промяна. Няма представени данни за конкретното участие и научен принос на кандидата и по двата проекта.

2.5. Учебна и преподавателска дейност

Кандидатът активно участва в разработването на учебен план и програми в МП „Отговорни и устойчиво управление“ в Стопански факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ (2021-2022). Има разработени два самостоятелни курса (Системи и стандарти за управление на корпоративна устойчивост и отговорност и Устойчиво управление и развитие), както и един в екип (Етика в управлението). В качеството си на директор на магистърска програма М. Стефанова участва и в актуализацията на още две дисциплини (Добро управление и корпоративна социална отговорност, Корпоративно развитие, сливания и придобивания), като последната е в екип.

Като докторант и хоноруван преподавател в периода 2013-2020, кандидатът има учебна натовареност в Стопански факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ (464 ч.), като и в други ВУ като ВУЗФ, Бургаски университет „Проф. Асен Златаров“. От 2020г. когато постъпва на работа в СУ, учебната натовареност е от 152 ч аудиторна заетост, като от тях 130 ч за учебната 2021/2022 г.(Справка за обстоятелствата по чл.112 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“).

В периода 2012-2020 г. кандидатът работи активно в редица стажантски програми, академии. През 2021 ръководи седмица Кариера в КСО, съвместно с Кариерния център на Стопански факултет, ESG академия, а през 2022 г. води групи студенти на учебно посещение и група за Устойчив начин на живот. Няма данни за работа с Еразъм студенти.

2.6. Административна и обществена дейност

Марина Стефанова е директор на МП „Отговорно и устойчиво управление“ в Стопански факултет на СУ. Ръководител на проект „Доклад за устойчивост на СУ „Св. Кл. Охридски 2019-2021“.

Участва активно в изготвянето на стратегически документи и работни групи по въпросите за устойчиво развитие към редица ведомства, НПО и други организации.

В периода 2014-2022 е член в редица журита за присъждане на различни награди в областта на корпоративната социална отговорност. Членството в редица НПО, организации и структури безспорно потвърждава активната обществена дейност по въпросите за КСО.

III. Лични впечатления от кандидата

Познавам на Марина Стефанова лично като член на катедра Икономика и управление по отрасли. Мога да потвърдя нейната активност по отношение на редици инициативи и обществена дейност по темата за КСО и устойчиво развитие в множество различни инициативи, в т.ч. утвърждаването и повишаването на авторитета на СУ „Св. Климент Охридски“ и Стопански факултет в областта на КСО.

IV. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Основната ми **препоръка** е за активизиране на публикационната активност в статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световно известни бази. Задълбочаване и разширяване на личните приноси на теоретично ниво, изследванията в областта на устойчивото развитие.

В заключение, кандидатът покрива минималните изисквания по чл. 24, ал.1, 27 (4) т. 1 и т. 2 от ЗРАСБРБ и на чл. 53 (1) и (2) и 57 (2) т. 1 и т. 2 от ППЗРАСРБ, както и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ “Св. Климент Охридски”.

Това ми дава основание да дам своята **положителна оценка за кандидата гл. ас. д-р Марина Димитрова Стефанова за заемане на академична длъжност „доцент“ в професионално направление ПН 3.8. Икономика (Корпоративна устойчивост и отговорност - на български и английски език).**

София, 20.08.2022 г.

Проф. д. ик. н. Соня Милева